

BÖLGE ÜNİVERSİTELERİNİN YEREL EKONOMİYE KATKILARI : SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Arş. Gör. Dr. Hatice ERKEKOĞLU*

ÖZET

Üniversiteler kuruldukları bölgeye ve ülkeye statik ve dinamik şekilde katkı sağlamaktadırlar. Dinamik katkılar uzun dönemde üretim verimliliğini ve ülke gelirini artırıcı her türlü katkıdan oluşmaktadır. İnsan sermayesinin eğitimi, teknolojik yeniliklerle yaptığı katkılar dinamik katkılardır. Statik katkılar ise, kısa dönemli ve üniversite sayesinde yapılan harcamalarından kaynaklanmaktadır. Statik katkılar direkt, dolaylı ve uyarılmış katkılar olmak üzere üçe ayrılabilir.

Bu çalışmada Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas Ekonomisine yapmış olduğu statik katkılar incelenmiştir. Direkt gelir-direkt istihdam, dolaylı gelir-dolaylı istihdam katkısı bakımından hesaplamalar yapılmışken, uyarılmış gelir ve uyarılmış istihdam etkisi veri yokluğu sebebiyle hesaplanmamıştır. Üniversite'nin direkt ve dolaylı olmak üzere toplam gelir etkisi 15,4 trilyon TL'ye ulaşmışken, toplam istihdam etkisi beş bin kişiye yaklaşmıştır.

I. GİRİŞ

Üniversitelerin yerel ekonomiye birçok açıdan katkı sağladıkları bilinmektedir. Bu katkılar çeşitli açılardan incelenebilir. Üniversiteler yaptıkları yayınlarla bilimsel yenilikler (innovation) sağlarken, aynı zamanda üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde, sanayiye çeşitli yararlar sağlamaktadırlar. Beşeri sermayenin de gelişmesini sağlayarak ülke kalkınmasına katkıda bulunmaktadırlar. Bütün bu katkılar uzun süreli ve dinamik etkiye sahiptir. Üniversiteler aynı zamanda ekonomide büyük bir tüketim birimi olarak buldukları bölgede, toplam talep ve istihdam düzeyinin artmasına yol açmaktadırlar.

Üniversitelerin istihdam sağlaması ile bölgedeki istihdam düzeyi direkt olarak artarken aynı zamanda dolaylı ve uyarılmış biçimde de artabilmektedir. Atik üniversitelerin harcamaları yoluyla yerel ekonomiye katkısını inceleyen çalışmada bu katkılar üç başlık altında toplanmıştır (Atik, 1999: 100-101). Bunlar; direkt, dolaylı ve uyarılmış katkılardır. Bu katkılar statik etkiye sahiptirler. Üniversiteler bu üç katkı ile, yerel ekonominin istihdam ve gelirini değiştirmektedir. Bu çalışmada Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ekonomisine direkt ve dolaylı katkıları incelenmiştir. Ancak veri yetersizliği sebebiyle üniversitenin Keynesyen gelir ve istihdam çarpanı ile, ortaya çıkan uyarılmış katkısını hesaplamak mümkün olamamıştır.

Literatür; üniversite sanayi işbirliği, eğitim yatırımlarının büyümeye etkileri ve üniversitelerin yaptıkları yayınlar sayesinde bilimsel yeniliklere katkıları çerçevesinde toplanmıştır. Yabancı literatürde üniversite, sanayi ve hükümet bağlantılarını inceleyen yayınlar vardır. Ancak Türkçe literatürde üniversiteyi ekonomik bir birim olarak ele alarak bölgenin gelişmesine ve istihdamına katkısını araştıran tek çalışma Erciyes Üniversitesi için yapılmıştır. Cumhuriyet Üniversitesi için de böyle bir çalışmanın yapılmasıyla bu konudaki bir eksikliğin doldurulacağı düşünülmüştür. Cumhuriyet Üniversitesi'nin çeşitli kriterlere göre, Sivas ekonomisine katkısını incelemesi bakımından bu çalışma önem arz etmektedir. Bu çalışma ile, 1998 yılı için statik bir analiz yapılmıştır.

Araştırmanın amacı; Cumhuriyet Üniversitesi'nin yerel ekonomi bağlantıları yolu ile Sivas Ekonomisi'nde, gelir ve istihdama yaptığı katkısı ortaya koymaktır. Direkt ve dolaylı katkılar Üniversite'nin kendi istihdamı ve harcamaları açısından incelenmiştir. Harcama kalemleri; Üniversite bütçesinden yapılan harcamalar, Tıp Fakültesi Hastanesi Döner Sermaye İşletmesinden yapılan harcamalar ve öğrenci harcamalarından oluşmaktadır. Üniversite harcamaları, ilgili birim kayıtlarından ve ne kadar bölümünün Sivas ekonomisinde harcandığı tesbit edilerek alınmıştır. Personel harcamalarından vergi türü kesintiler düşülmüş olup geriye kalan bölümünün tamamen Sivas'ta harcandığı varsayılmıştır. Öğrenci harcamaları ise, anket yolu ile tesbit edilerek hesaplanmıştır. İkinci öğretim gören öğrencilerden alınan öğrenim ücretleri ile normal örgün öğretimden alınan öğrenci katkı payları rektörlükçe, en geç ilgili ayın sonuna kadar Bütçe Dairesi Başkanlığı hesabına "gelir" ve "özel ödenek" kaydedilerek aktarılmaktadır. Normal örgün öğretimden alınan öğrenci katkı paylarının tamamı, ikinci öğretimden alınan katkı paylarının ise, normal örgün öğretimde aynı öğrenimi gören öğrencilerden alınan katkı payının yarısına isabet eden miktarı rektörlükçe öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarında kullanılmak üzere Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı hesabına yatırılmaktadır (Resmi Gazete, 13 Ağustos 1998: 4-5, 7). Cumhuriyet Üniversitesi'nde üç fakülte ve iki yüksek okulda ikili öğretim gerçekleştirilmektedir¹. Öğrenci katkı paylarının tamamı Bütçe Dairesi Başkanlığı hesaplarında "özel ödenek" olarak yer aldığından, ayrıca değerlendirildiğinde çift sayma sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, 125 milyar TL (Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Kültür, Spor Daire Başkanlığı Kayıtları) olarak Sağlık Kültür, Spor Daire Başkanlığı Bütçesine aktarılan, 1998 yılı katkı payları ve ikinci öğretimden alınan katkı payları ayrıca değerlendirilmemiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde konunun teorik çerçevesi çizilmiş olup, üçüncü bölümde genel olarak Sivas Ekonomisi anlatılmıştır. Dördüncü bölümde ise, Cumhuriyet Üniversitesi'nin yerel ekonomi üzerindeki olumlu katkıları, direkt, dolaylı ve toplam katkılar olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir. Beşinci bölümde ise, sonuç yer almaktadır.

¹ İkili Eğitimin Yapıldığı Fakülte ve Yüksekokullar: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sivas Meslek Yüksekokulu, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu.

II. TEORİK ÇERÇEVE

Üniversiteler buldukları bölgenin sanayii ile işbirliği yaparak sanayiye birçok fayda sağlayabilirler. İlk olarak yeni teknolojilerin hızlı bir şekilde sanayiye aktarılması mümkündür. Üniversiteler sayesinde bilginin teknolojiye dönüşmesi sağlanabilecektir. Ayrıca, sanayi kuruluşları, araştırma-geliştirme faaliyetlerinde üniversiteden yararlanabilir. Üniversitelerin laboratuvar ve çeşitli araç gereçleri kullanılarak, bilim adamı ve teknik elemanları ile araştırma-geliştirme faaliyetleri yapılabilir. Bilimsel ve teknolojik uygulamalar ile sanayide üretim maliyeti düşürülerek verimlilikte artış sağlanabilir. Verimlilik artışı ile, üretim artışı sağlanacak, iç ve dış pazar payı artarak kârlılık oranı yükselecektir (Dura, 1995: 101-102).

Üniversitelerin sanayi ile işbirliği çerçevesinde ekonomiye sağladıkları katkıların yanında, insan gücünü eğiterek ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesinde önemli bir görevi yerine getirmektedirler. Eğitim sayesinde, toplam üretim artarken aynı zamanda gelir dağılımındaki eşitsizlik düzeyi de azalacaktır. Eğitimle, hem insan sermayesinin iyileşeceği hem de bu sayede kaynakların zenginlerden fakirlere aktarılması yolu ile gelir dağılımının çok daha eşit hale geleceği iddia edilmektedir (Eckstein and Zilcha, 1994: 341-342).

Eğitime yapılan harcamalar hem tüketim hem de yatırım harcaması niteliğindedir. Eğitim döneminde yapılan harcamaların bir getirisi olmadığı için tüketim harcaması niteliğindedir. Uzun dönemde ise, kişisel kazanç ve milli gelir artışı sağlanmaktadır. Eğitim yatırımlarındaki artış milli gelirde artışa sebep olmaktadır. Eğitim yatırımı azalan verimler kanununa tabi olmayan yatırım türüdür. Aynı zamanda eğitim diğer yatırımların verimliliğini artırır ve tamamlayıcı yatırım niteliğindedir (Savaş, 1996: 257).

Üretim üzerinde etkili olan başlıca unsurlardan birisi, insanın niteliğidir. Kişinin bilgi ve becerisini artırmaya yönelik olarak yapılan yatırımlar insanın niteliğini de iyileştirerek, verimliliklerinin artmasını sağlamaktadır. Verimlilik artışıyla birlikte reel gelir artışı sağlanmaktadır. İnsan sermayesi kuramına göre de, eğitim ile ekonomik kalkınma arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır ve insan faktörünün niteliği üretimi ve verimliliği doğrudan etkilemektedir (Tunç, 1993: 7).

Phelps, üniversitelerin, eyalet kişisel geliri üzerine anlamlı bir pozitif etkisinin olduğunu ve bu etkinin bir üst sınırı olmadığını, eyaletin istihdamını pozitif, nüfusunu negatif olarak zayıf bir şekilde etkilediğini, bu sebeple az gelişmiş ülkelerin geniş kırsal alanlarına üniversite oturarak daha fazla ekonomik fayda sağlayabileceğini iddia etmektedir (Phelps, 1998: 149).

Türkiye için yapılan bir regresyon analizinde, 1980 öncesinde yüksek okullaşma oranındaki %10'luk artışın kişi başına düşen geliri %6, 1980 sonrası dönemde ise, aynı oranın kişi başına düşen geliri %3 artırdığı tahmin edilmiştir. Cobb-Doglas tipi üretim fonksiyonuna göre ise, Türkiye'de kişi başına düşen gelirdeki değişmelerin %16.9'u yüksek okullaşma oranı ile açıklanmaktadır (Tunç, 1993: 26, 28).

Üniversiteler insan sermayesinin eğitmenin yanında, istihdam ve harcamaları ile bölge ekonomisine yaptığı katkı da küçümsenemeyecek bir boyuta ulaşabil-

mektedir. Bölgenin istihdam ve gelirini önemli ölçüde artırabilmektedir. Üniversite sayesinde bölgeye, ekonomik bir canlılık gelmekte ve para akışı olmaktadır. Bu sebeple yeni istihdam alanları yaratılabilmekte ve bu sayede gelir artışı sağlanmaktadır. Üniversiteler buldukları ekonomide direkt, dolaylı ve uyarılmış istihdam ve gelir olmak üzere üç türlü katkı sağlayabilmektedirler (Atik, 1999: 100-101).

Üniversitelerin bölgeye sağladığı direkt gelir katkısı doğrudan bir gelir artışını ifade etmektedir. Bu direkt gelirler, üniversitenin akademik ve idari personeline yapmış olduğu maaş ve ücret ödemelerinden oluşmaktadır. Direkt istihdam katkısı da, üniversitenin kendisinin istihdamını ifade etmektedir. Bunlar da akademik ve idari personelin istihdamından oluşmaktadır.

Dolaylı gelir ve istihdam katkısı ise, üniversite için mal ve hizmet sunan üretim sektörlerinin gelir ve istihdamında artışa yol açması ile ortaya çıkmaktadır. Bölge ekonomisinden yapılan mal ve hizmet alımları, öğrenci harcamaları, bölgenin üretiminde ve istihdamında artışa sebep olmaktadır. Üniversitenin personel ödemeleri dışında diğer harcamalarının ne kadarının o bölgede yapıldığının tesbit edilmesi dolaylı gelir ve dolaylı istihdamda ne kadar artışa yol açacağını hesaplamak açısından önemlidir. Dolaylı istihdamın hesaplanabilmesi için ayrıca istihdam edilen işgücü başına düşen üretim miktarının bulunması gerekmektedir. Örneğin; 1998 yılında bir işçi X TL'lik kadar üretim yapıyorsa Cumhuriyet Üniversitesi sayesinde personel giderleri dışında Y TL'lik harcama yapılmışsa, Üniversite'nin dolaylı gelir etkisi Y TL kadardır; dolaylı istihdam etkisi ise, Y/X kişidir. Personel giderlerinin dahil edilmeme sebebi personel giderlerinin, direkt gelir katkısı sağlamalarındadır.

Uyarılmış katkılar ise, üniversite tarafından yapılan harcamaların çoğaltan etkisiyle meydana getirdiği gelir ve istihdam artışından oluşmaktadır. Ekonomide bir kişinin harcaması diğer kişilerin gelirini oluşturmaktadır. Üniversite öğrencisinin ya da idari veya akademik üniversite çalışanının harcaması olabilir. Söz konusu kişilerin harcaması çarpan etkisi ile toplam gelirden bir artışa neden olur. Ekonomide atıl kaynaklar var ise, bu gelir artışı ile birlikte, istihdam da artacaktır. Buna da üniversitenin yerel ekonomiye uyarılmış katkısı denilebilir.

Keynes'e göre arzı belirleyen taleptir. Efektif talep ise tüketim harcamaları ile yatırım harcamalarından oluşmaktadır. Çarpan teorisine göre talepteki her artış denge hasıla-gelir düzeyini ve dolayısıyla istihdam seviyesini belirli bir oranda artırır (Alkin, 1992: 54). Üniversite tarafından yapılan bütün harcamalar da yerel ekonominin arzını dolayısıyla milli gelirini belirlemede rol oynayacaktır. Tüketim gelire bağlıdır. Yerel ekonomide üniversite yoluyla yapılan harcamalar yerel ekonomi için bir gelirdir. Bu harcamalar ekonomi için direkt ve dolaylı bir gelir niteliği taşıırken, çarpan mekanizmasının çalışmasıyla, uyarılmış gelirin de artmasına yol açacaktır.

Uyarılmış katkılar direkt ve dolaylı katkılara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak uyarılmış etkileri hesaplayabilmek için, Sivas ekonomisinde çoğaltan katsayısını bilmek gerekmektedir. Bunu da bulabilmek için marjinal tüketim eğiliminin hesaplanması gerekmektedir. Veri yetersizliği sebebiyle, Üniversite'nin uyarılmış katkısını hesaplamak mümkün olamamıştır. Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ekonomisine direkt ve dolaylı katkıları ele alınmıştır.

Üniversitenin ve öğrencilerinin yapmış oldukları harcamaların GSMH üzerindeki etkileri, statik ekonomik etki olarak adlandırılmaktadır. Üretim faktörlerinin verimliliğini ve ekonomik yapıyı iyileştirerek, insan sermayesi ve teknoloji inşa ederek yaptığı faydalar ile verimlilik ve GSMH'de artış sağlamaktadır. Bu etkilerin hepsine de dinamik etkiler denilmektedir (Martin, 1998: 677). Bu çalışmada dinamik etkiler ihmal edilerek olaya statik açıdan bakılmıştır.

III. SIVAS İLİNİN TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERİ

Sivas, 4. derecede gelişmiş iller arasında Kastamonu, Çorum, Giresun, Artvin ve Erzincan'dan sonra 6. sırada yer almaktadır (Sivas İl Özel İdaresi, 1998: 214). Sivas ekonomisi sürekli göç veren ve GSYİH rakamları 1987'den bu yana sürekli azalma gösteren bir ildir. 1987-1997 arasında Sivas'ın Türkiye GSYİH'sı içindeki payı %0,7 civarında gerçekleşmiştir (Esen, 1999: 11). Göç, gelişmeyi durdurucu bir etkiye sahip olabilmektedir. Genellikle az gelişmiş bir ekonomi göçler ile, kalifiye elemanlarını, aydınlarını, girişimcilerini ve özellikle gençlerini kaybetmektedir. Göç veren bölge aynı zamanda göç eden kişilerin gelirlerini kaybetmekte ve azalan tüketimin uyardığı çarpan etkisi kadar bir gelir azalışı olmaktadır (Dinler, 1986: 118). Sivas'ın nüfusu da sürekli azalmaktadır. Nitekim, 1990 nüfus sayımına göre, 767.481 olan Sivas'ın nüfusu, 1997 nüfus tesbitine göre 707.645'ye düşmüştür. Nüfus artış hızı 1990'dan 1997'ye %-1.154'tür. 1997 nüfus tesbitine göre Sivas'ın şehirleşme oranı %55, şehir nüfusunun artış oranı %2.244, köy nüfusunun artış oranı %-1,774'tür. Bu durum köyden kente göçün en önemli göstergesidir (D.İ.E., Kasım 1997: 3).

Sivas ekonomisinde 320.956 olan istihdam düzeyi, toplam nüfusun %41.8'ini oluşturmaktadır. İktisaden faal nüfusun tarımdaki payı %69.2, madencilik, imalat sanayii, elektrik, gaz ve su kollarının toplam payı ise, %6.01'dir. İnşaat ve çeşitli hizmet sektörlerindeki istihdam payı ise, %24.44'tür. İyi tanımlanmamış faaliyetlerin payı ise %0.36'dır. Buradan da anlaşıldığı gibi, Sivas Ekonomisi bir tarım ekonomisi özelliği taşımaktadır (D.İ.E., Ocak 1999: 11, 21).

1997 yılında Sivas'ın cari fiyatlarla GSYİH'si 181.636.307 milyar TL'dir. Tarımın GSYİH'deki payı %21.2, sanayinin payı %14.9, hizmetlerin payı ise, %63.9'dur (D.İ.E., Ağustos 1999: 60).

İlin karayolu ağı, 1776 km.'dir. İl sınırları içinde 662 km demiryolu ağı bulunmaktadır. İl merkezine 23 km mesafede sivil ve askeri amaçlı bir havaalanı vardır. Sivas ilinde 1997 yılında toplam elektrik tüketimi 541.966 Mwh. olup kişi başına düşen elektrik tüketimi 738 Kwh/kişidir. Aynı yıl içinde Türkiye kişi başına elektrik tüketimi 1.183 Kwh/kişidir (Sivas İl Özel İdaresi, 1998: 159-160).

İlin 2.848.800 hektarlık arazisinin, 1.016.707 hektarı (%36'sı) tarıma elverişli arazi, 1.223.000 hektarı (%43'ü) çayır-mera, 265.243 hektarı (%9'u) orman, 343.817 hektarı (%12'si) ise, tarım dışı arazi niteliğindedir. İlde genellikle hububat üretimi ve kısmen de şeker pancarı üretimi yapılmaktadır. Kırdan kente göç hayvancılığın olumsuz yönde etkilenmesine neden olmuştur. Yılda 5.300 ton et ve 385.000 ton süt üretilmektedir. Ancak tesis yetersizliği nedeniyle bu üretimin çok az

miktarı işlenebilmektedir. İldeki 64.627 adet tarımsal işletmeden 64.623'ü aile işletmesi, 1'i aile ortaklığı, 3'ü tarım işletmesi şeklindedir (Sivas İl Özel İdaresi, 1998: 169-171).

Tablo 1'de, 1998 yılı Sivas İli yatırım programı görülmektedir. Buna göre, 1998 yılında en yüksek yatırım yapılan sektör enerji sektörüdür. Enerji yatırımları, Kangal Termik Santrali'nin 3. ve 4. üniteleri ile Kelkit-Karataş Projesi'ne ayrılan ödenekten oluşmaktadır. Tarım yatırımlarının büyük bölümünü çeşitli baraj projeleri oluşturmaktadır. Sanayi yatırımlarının en önemlisi ise, Şeker Fabrikası projesidir. Ulaşım sektöründe ise, demiryolu inşaatı için kaynak ayrılmıştır. Eğitime yapılan yatırımlar çeşitli okul ve pansiyon inşaatı yanında Üniversite'ye de 1998 yılında, çeşitli bina inşaatı için, 462 milyar TL ayrılmıştır. Ayrıca dört ilçede yapılmakta olan devlet hastaneleri için ödenek ayrılmıştır. Çeşitli içme suyu projelerine kaynak aktarılmıştır (Sivas İl Özel İdaresi, 1998: 233-235).

Tablo 1: Sivas İli 1998 Yılı Yatırım Programı (Milyar TL)

Sektörler	Proje Toplamı	1998 Yılı Ödeneği
Tarım	100.368	2.980
Sanayi	25.891	2.641
Enerji	217.767	26.920
Ulaştırma	88.974	7.300
Eğitim, Kültür, Spor	10.964	2.575
Sağlık	2.804	350
Altyapı	28.937	349
Toplam	475.705	43.115

Kaynak : Sivas İl Özel İdaresi, **Cumhuriyetimizin 75. Yılında Sivas**, Sivas, Aralık, 1998, s. 232.

Sivas Ekonomisi genel olarak anlatıldıktan sonra, aşağıda Üniversite'nin bu ekonomiye katkısı incelenecektir.

IV. CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ'NİN YEREL EKONOMİYE KATKILARI

Cumhuriyet Üniversitesi, 1974 yılında Tıp Fakültesi ile Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Yılı anısına kurulmuştur. 1976 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi, 1983 yılında Mühendislik Fakültesi ve sonradan Gaziosmanpaşa Üniversitesi'ne dahil olan Ziraat Fakültesi, 1994 yılında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi, 1995 yılında Diş Hekimliği Fakültesi, 1996 yılında Eğitim Fakültesi'nin kurulması ile birlikte, fakülte sayısı, 7'ye yükselmiştir. 4'ü Sivas Merkez'de olmak üzere Sivas'ın çeşitli ilçelerinde toplam 15 yüksekokul mevcuttur. Bu fakülte ve yüksekokullardan başka, rektörlüğe bağlı 5 bölüm ve 5 merkezle Cumhuriyet Üniversitesi

bilimsel faaliyetlerini ve eğitimini sürdürmektedir (Cumhuriyet Üniversitesi, 1999 Yılı Bütçe Teklifi, 1999).

Birçok fakülte ve yüksekokulu bulunan Cumhuriyet Üniversitesi'ni Sivas ekonomisinden bağımsız olarak düşünmek doğru olmayacaktır. Bu bölümde Cumhuriyet Üniversitesi'nin yerel ekonomiye direkt ve dolaylı katkıları incelenecektir. Veri yokluğu sebebiyle uyarılmış katkıları hesaplamak mümkün olamamıştır.

Tablo 2: Cari Fiyatlarla Cumhuriyet Üniversitesi Bütçe Tasarısı (Milyon TL)

Harcama Türleri	1998	1999	2000
Personel (1)	3.707.500	7.104.500	10.800.000
Diğer Cari (2)	460.000	710.000	1.075.000
Toplam Cari (1+2=3)	4.167.500	7.814.500	11.875.000
Dış Proje Kredileri(4)	1.000	1.000	1.000
Yatırım(5)	1.609.000	2.529.000	4.344.000
Toplam Yatırım(4+5=6)	1.610.000	2.530.000	4.345.000
Transfer (7)	117.500	133.130	206.400
Vizeli Kamulaştırma (8)	40.000	0	140.000
Fon (9)	15.000	25.000	40.000
Toplam Transfer (7+8+9=10)	172.500	158.130	386.400
Genel Toplam (a)	5.950.000	10.502.630	16.606.400
Öz Gelir (b)	50.000	60.000	90.000
Hazine Yardımı (c)	1.700.500	2.558.130	4.560.400
Devlet Katkısı (d)	4.199.500	7.884.500	11.956.000
Toplam Devlet Katkısının Üniversitenin Başlangıç Ödeneğine Oranı=(c+d)/a (%)	99,2	99,4	99,5
Öz Gelirin Üniversitenin Başlangıç Ödeneğine Oranı=b/a (%)	0,8	0,6	0,5
Başlangıç Ödeneğinin Bir Önceki Yıl Bütçe Ödeneğine Göre Artış Oranı (%)	80,3	76,5	60,6

Kaynak : Maliye Bakanlığı, 1998 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ekim 1997, s. 21 ve 26; Maliye Bakanlığı, 1999 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ekim 1998, s. 12 ve 16; Maliye Bakanlığı, 2000 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ekim 1999, s. 13 ve 17.

Direkt ve dolaylı katkılarını incelemeyen önce Cumhuriyet Üniversitesi'nin son üç yılda bütçe tekliflerini incelemekte yarar vardır.

Bütçe tasarısına göre 1998 yılında üniversitenin personel giderleri 4 trilyon TL'ye yakın iken, 1999 yılında 7 trilyon TL'ye, 2000 yılında ise, yaklaşık 11 Trilyon TL olmuştur. 1998'den 2000'e önemli ölçüde artış gösterdiği görülmektedir. Ancak dönemin enflasyonist ortamı düşünüldüğünde bu artışın tamamen reel bir artış

olduğu söylenemez. Nitekim, 1999 yılında toptan eşya fiyatları endeksi %65 (D.İ.E., 2000: 110) olarak artarken personel giderlerinin %92 oranında artırılması öngörülmüştür. Bu durumda reel artışın %27 oranında kaldığını söyleyebiliriz. 2000 yılının %25'lik enflasyon hedefine göre de personel giderlerindeki reel artış %27'de kalmaktadır. Buna benzer durum diğer harcama kalemleri için de geçerlidir. Toplam yatırım harcamalarına bakıldığında, 1998 yılında 1,6 trilyon TL iken, 2000 yılında 4,3 trilyon TL'ye yükselmiştir. Toplam Bütçe ödeneği ise 1998 yılında yaklaşık 6 trilyon TL iken 1999 yılında 10,5 trilyon TL'ye, 2000 yılında ise 16,6 trilyon TL'ye yükselmiştir. 1998 ve 1999 yıllarına ait tasarıların neredeyse tamamı gerçekleştiği 1999 ve 2000 Mali yılı bütçe tasarısından anlaşılmaktadır (Maliye Bakanlığı, 1998: 12; Maliye Bakanlığı, 1999: 13). Tablo 2'den anlaşıldığına göre, Cumhuriyet Üniversitesi öz kaynaklarının toplam bütçe içindeki payı %1'in bile altındadır. Üniversite bütçesine toplam devlet katkısı %99'dan fazladır.

Devletin bütçesinde önemli bir yeri olan Cumhuriyet Üniversitesi'nin, Sivas ekonomisine öncelikle direkt katkıları incelenecektir.

A. DİREKT KATKILAR

Üniversitede istihdam edilen personelin tümü o üniversitenin direkt istihdam katkısını göstermektedir. Üniversite personeline ödenen ücretler ise, direkt gelir katkısını oluşturmaktadır. Bu sebeple direkt bağlantılar, gelir ve istihdam olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

1. Direkt Gelir Katkısı

Üniversitenin personeline ödediği maaşlar, üniversitenin yerel ekonomiye olan direkt gelir katkısını göstermektedir. Bu direkt katkılar Tablo 3'de sunulmuştur.

Ayrıca brüt gelirden net gelire ulaşmak için vergi, resim ve harçların düşülmesi gerekmektedir. Bütçe harcamalarından vergi, resim ve harçların düşülmesi ile elde edilen net gelir Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ekonomisine olan direkt gelir katkısını göstermektedir. Üniversite'nin 1998 yılında direkt gelir katkısı, toplam 4.584.692.223.000 TL'dir.

Tablo 3: Cumhuriyet Üniversitesi'nin Yerel Ekonomi Üzerindeki Direkt Gelir Katkısı (1998)

Harcama Türleri	Brüt Harcama Tutarı (Bin TL)	Net Harcama Tutarı (Bin TL)
<i>Üniversite Bütçesinden</i>		
Personel Giderleri	4.859.970.646	3.644.977.985
Yolluklar	23.163.217	23.024.238
Toplam	4.883.133.863	3.668.002.223
<i>Döner Sermaye İşletmesinden</i>		
Personel Giderleri	1.209.000.000	906.750.000
Yolluklar	10.000.000	9.940.000
Toplam	1.219.000.000	916.690.000
GENEL TOPLAM	6.102.133.863	4.584.692.223

Kaynak: Cumhuriyet Üniversitesi Bütçe Dairesi Başkanlığı Kayıtları ve Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi Hastanesi Döner Sermaye İşletmesi Kayıtları.

2. Direkt İstihdam Katkısı

Cumhuriyet Üniversitesi'nin tüm birimlerinde çalışan akademik ve idari personelin toplamı direkt istihdam katkısını göstermektedir. Tablo 4'de, Cumhuriyet Üniversitesi'nin 1998-1999 öğretim yılı sonu itibarıyla idari ve akademik personel sayıları görülmektedir.

Bu tabloya göre 1998-1999 öğretim yılı sonu itibarıyla Cumhuriyet Üniversitesi'nin akademik personel sayısı 1044, idari personel sayısı ise 1126 kişidir. Buna göre üniversite'nin toplam direkt istihdam katkısı, 2170 (=1044+1126) kişidir. Bu sayı Sivas'ın toplam istihdamının %6.7'sini oluşturmaktadır.

Diğer bazı İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan üniversitelerle karşılaştırmakta yarar vardır. Ancak idari personel sayıları bulunamadığı için diğer üniversitelerin direkt istihdam katkıları akademik personel açısından incelenecektir.

Tablo 4: Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas Ekonomisine Direkt İstihdam Katkısı

Akademik ve İdari Personel	1998-1999 Öğretim Yılı Sonu
Akademik Personel	
Profesör	71
Doçent	66
Yardımcı Doçent	215
Öğretim Görevlisi	151
Okutman	34
Uzman	37
Araştırma Görevlisi	470
Toplam Akademik Personel	1044
İdari Personel	
Genel İdari Hizmetler	401
Sağlık Hizmetleri	272
Teknik Hizmetler	130
Avukatlık Hizmetleri	1
Yardımcı Hizmetler	322
Toplam İdari Personel	1126
GENEL TOPLAM	2170

Kaynak : Cumhuriyet Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı Kayıtları.

Tablo 5'ten görüldüğü gibi, Cumhuriyet Üniversitesi akademik personel açısından 8. sırada yer almaktadır. Ayrıca, Türkiye'deki toplam akademik personelin %1.6'sı Cumhuriyet Üniversitesi'nde istihdam edilmektedir. Buradan anlaşıldığı gibi istihdam yaratıcı etkisi en fazla olan üniversiteler, Ankara'da bulunmaktadır. Bu üniversitelerin önce kurulmuş olması ve Ankara'nın çekiciliğinin bunda etkili olduğu söylenebilir. Ancak Erciyes Üniversitesi, Niğde Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi, Cumhuriyet Üniversitesi'nden sonra kurulmalarına rağmen akademik olarak direkt istihdam katkısı bakımından oldukça iyi durumda bulunmaktadır. Buradan, Cumhuriyet Üniversitesi'nin istihdam yaratma açısından potansiyelini daha etkin kullanması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Cumhuriyet Üniversitesi'nin akademik personel sayılarının Tablo 4 ve Tablo 5'de farklı olmasının sebebi, Tablo 4 verilerinin dönem sonu, Tablo 5 verilerinin dönem içi verilerine dayanmasıdır.

Tablo 5: İç Anadolu Bölgesi'ndeki Diğer Bazı Üniversitelerin Akademik Personel Açısından Direkt İstihdam Katkısı, 1998-1999 Öğretim Yılı Sonu

Üniversiteler	Akademik Personel Sayıları	Akademik Personel Açısından Türkiye'deki Payı %
Anadolu Üniversitesi	1243	%2.00
Ankara Üniversitesi	3553	%5.70
Başkent Üniversitesi	391	%1.10
Bilkent Üniversitesi	919	%1.50
Cumhuriyet Üniversitesi	1003	%1.60
Çankaya Üniversitesi	84	%0.01
Erciyes Üniversitesi	1091	%1.70
Gazi Üniversitesi	3019	%4.80
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	391	%0.06
Hacettepe Üniversitesi	3404	%5.40
Kırıkkale Üniversitesi	475	%0.80
Niğde Üniversitesi	646	%1.00
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	2017	%3.20
Selçuk Üniversitesi	1934	%3.10

Kaynak : Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim, Genel Müdürlüğü, **Cumhuriyetin 75. Yılında Yükseköğretim**, Ankara, 29 Ekim 1998, ss. 375-514'ten yararlanılarak tarafımızdan yapılan hesaplamalar.

B. DOLAYLI KATKILAR

Daha önce de değinildiği gibi, bir bölgede üniversite öğrencilerinin ve personelinin yaptığı harcamalar diğerlerinin gelirini oluşturmaktadır. Dolayısıyla üniversite çalışanı ve öğrencisi ile üniversiteye hizmet sunan işletmelerde gelir ve istihdam artışına yol açmaktadır. Bu şekilde oluşan gelir ve istihdam etkisine dolaylı gelir ve istihdam katkısı denilmektedir. Cumhuriyet Üniversitesi'nin dolaylı gelir ve istihdam katkısı; bütçe harcamaları, öğrenci harcamaları ve döner sermaye harcamaları olmak üzere üç açıdan incelenecektir.

Lewis'in analizinde üniversitelerin bütçe harcamalarıyla ortaya çıkan dolaylı gelir ve istihdam katkısı aşağıdaki gibi hesaplanmıştır (Atik,1999: 104).

1. Üniversite bütçesinden personel ödemeleri dışında yapılan harcamaların belirlenmesi. Personel ödemeleri direkt gelir katkısını oluşturmaktadır. Bu sebeple dolaylı gelir katkısını hesaplarken kullanılmamıştır.

2. Personel harcamaları dışındaki bütçe harcamalarının yerel ekonomiye yönelik olan bölümünün belirlenmesi.

3. Hesaplamaların yapıldığı yıl için istihdam edilen işgücü başına düşen üretimin belirlenmesi.

Bu yolla öncelikle dolaylı gelir katkısı, bütçe harcamaları, öğrenci harcamaları ve döner sermaye harcamaları olmak üzere üç açıdan incelenecektir.

1. Dolaylı Gelir Katkısı

Cumhuriyet Üniversitesinin dolaylı gelir katkısı bütçe harcamaları açısından ele alındığında personel ödemeleri daha önce direkt gelir incelenirken dikkate alınmıştır. Üniversite'nin personel ödemeleri dışında diğer harcamaları, Tablo 6'dan da görüldüğü gibi, toplam 3.358.020.348.000 TL'dir. İlk olarak bu tesbiti yaptıktan sonra bu harcamaların ne kadarının Sivas ekonomisinde yapıldığının tesbit edilmesi ise ikinci aşamada yapılması gerekmektedir. Makine teçhizat alımlarının %50'sinin, yapı tesis ve büyük onarım giderlerinin %90'ının, transferler dışında diğer harcamaların tamamının Sivas ekonomisine yönelik olduğu, transferlerin ise Sivas ekonomisine yönelik olmadığı tesbit edilmiştir. Buna göre bütçe harcamalarının Sivas ekonomisine yönelik bölümünün toplam tutarı, 2.850.435.949.500 TL'dir. Demek ki Cumhuriyet Üniversitesi'nin bütçe harcamaları ile Sivas ekonomisine 3 trilyon TL'ye yakın dolaylı gelir sağlamıştır.

Cumhuriyet Üniversitesi'nin dolaylı gelir katkısı hesaplanırken öğrenci harcamalarının da, Sivas ekonomisini ne kadar dolaylı olarak etkilediğinin hesaplanması gerekmektedir. 1998-99 yılı sonu itibariyle toplam öğrenci sayısı Tablo 7'de sunulduğu gibi 12.245'tir. Bu tablodan ayrıca öğrenim düzeylerine göre öğrenci sayıları görülebilir.

Tablo 6 : Cumhuriyet Üniversitesi Bütçesinden 1998 Yılında Yapılan Diğer Harcama Türleri

Harcama Türleri	Harcama Tutarı (Bin TL)
Hizmet Alımları	53.350.130
Tüketim Malı ve Malzeme Alımları	419.836.655
Demirbaş Alımları	5.348.240
Makine Teçhizat ve Taşıtlar Alımları	496.462.075
Yapı Tesis ve Büyük Onarım Gideri	1.431.711.709
Transferler	116.182.190
Özel Ödenek Harcamaları (II. Eğitim Öğrenci Katkı Payları)	835.129.349
TOPLAM	3.358.020.348

Kaynak : Cumhuriyet Üniversitesi Bütçe Dairesi Başkanlığı Kayıtları.

1998 yılında yapılan bir çalışmaya göre Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin aile ikametgahına göre; %46,4'ü başka illerde, %19,9'u Sivas-Merkez, %15,4'ü başka ilçelerde, %10,8'i Ankara, İzmir, İstanbul kentlerinden birinde, %3,4'ü Sivas dışında bir köyde, %2,2'si Sivas ilçede, %1,9'u Sivas'ın bir köyünde yaşamaktadır (Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, 1998: 6). Buna göre Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin %80'inin Sivas-Merkez dışından geldikleri anlaşılmaktadır.

Bu dönem için öğrenci harcamalarının miktarını bulabilmek amacıyla 1000 öğrenci üzerinde anket yapılmıştır. Ancak bunlardan 619'undan sağlıklı cevap alınmıştır. Anket yapılan öğrencilere, 1998-99 öğretim yılında, ortalama olarak barınma, ulaşım, eğitim, yemek, sağlık eğlence, giyim v.b. bütün harcamalarının aylık tutarının ne kadar olduğu ve bu yılda Sivas'ta kaç ay kaldıkları sorulmuştur. Öğrenciler için Sivas'ta sürekli yaşayanlar ve başka şehirlerden gelenler şeklinde bir ayırım yapılmamıştır. Sivas'ta sürekli yaşayanlar, Sivas'ta 12 ay kaldıklarını ifade etmişler ve genellikle harcamalarını diğerlerine göre daha az bir miktar olarak belirtmişlerdir. Çünkü bu öğrencilerin genellikle, barınma ve gıda gibi bazı harcamaları aileleri tarafından doğrudan yapıldığından kendilerinin doğrudan yaptığı harcama tutarlarının daha az olması beklenir. Diğer öğrencilerden çok çeşitli cevaplar alınmıştır. Sivas'ta 1 ay ile 10 ay arasında değişen sürelerle kaldıklarını ifade etmişlerdir. Aylık harcamaları, Sivas'ta geçirdikleri ay ile çarpılarak, söz konusu öğrencilerden birinin yıllık harcaması bulunmuştur. Bu şekilde hesaplanan yıllık harcama tutarları toplanarak 619 öğrencinin, yıllık toplam harcamasına ulaşılmıştır. Bu toplam harcamanın tutarı, 352.565.500.000 TL'dir. Bu tutar 619'a bölünürse, bir öğrencinin ortalama yıllık harcamasının 569.572.698 TL olduğu görülmektedir. Bu harcama tutarının, 1998-99 öğretim yılında bir Cumhuriyet Üniversitesi öğrencisinin, bir yıllık harcamasını temsil ettiği kabul edilerek, toplam öğrenci sayısını gösteren 12.245 ile çarpıldığında, öğrencilerin Sivas'ta yapmış olduğu toplam harcama tutarının 6.974.417.687.010 TL' olduğu görülmektedir. Demek ki Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin 1998-99 öğretim yılında Sivas ekonomisine yapmış oldukları dolaylı gelir katkısı 7 trilyona yakındır.

Tablo 7 : 1998-1999 Öğretim Yılı Sonunda Cumhuriyet Üniversitesi'nde Kayıtlı Öğrencilerin, Öğretim Düzeylerine Göre Dağılımı

Öğretim Düzeyi	Öğrenci Sayısı
Lisans ve Ön Lisans	11.887
Yüksek Lisans	232
Doktora	126
TOPLAM	12.245

Kaynak : Lisans ve ön lisans düzeyindeki öğrenci sayıları: Cumhuriyet Üniversitesi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Kayıtları. Yüksek Lisans ve Doktora düzeyindeki öğrenci sayıları: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kayıtları, Fen Bilimleri Enstitüsü Kayıtları, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kayıtları.

Tıp Fakültesi döner sermaye işletmesi tarafından da Sivas ekonomisinde harcama gerçekleştirilmektedir. Tablo 8'de Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Döner Sermaye İşletmesinin personel giderleri ve yolluklar dışında, diğer harcamalarını göstermektedir. Bu harcamaların %45'inin Sivas ekonomisinde yapıldığı ifade edilmektedir. Hizmet, tüketim malı ve malzeme, makine, teçhizat ve diğer alımlar ile transferlerin toplamı 2.226 milyar TL'dir. Bu harcamaların %45'i, Sivas ekonomisine sağladığı dolaylı gelir katkısı, 1001,7 milyar TL'dir.

Tablo 8 : Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi 1998 Yılı Diğer Harcama Türleri

Harcama Türleri	Harcama Tutarı (Milyon TL)
Hizmet Alımları	405.000
Tüketim Malı ve Malzeme Alımları	1.715.000
Makine Teçhizat Alımları	90.000
Diğer Alımlar	10.000
Transferler	6.000
TOPLAM	2.226.000

Kaynak : Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi Hastanesi Döner Sermaye İşletmesi Kayıtları.

2. Dolaylı İstihdam Katkısı

Lewis'in yöntemi ile, ilk iki aşamada dolaylı gelir katkısını hesapladıktan sonra, üçüncü aşamada dolaylı istihdam katkısını hesaplamak gerekmektedir. Diğer bütçe harcamalarının dolaylı istihdam katkısı aşağıdaki yöntemle hesaplanabilmektedir (Atik, 1999: 105).

Hizmet Sektöründe istihdam edilen işgücü başına düşen üretim miktarı =

Cari fiyatlarla 1998 yılı hizmet üretimi (Maliye Bakanlığı, 1999 Yıllık Rapor: 19)

1998 yılı hizmet sektörünün istihdam sayısı (Maliye Bakanlığı, 1999 Yıllık Rapor: 71)

$$\frac{33.433.644.000.000}{8.630.000}$$

= 3.874.118.655 TL hizmet sektöründe istihdam edilen işgücü başına düşen üretim miktarıdır. Dolaylı gelir, hizmet sektöründe istihdam edilen işgücü başına düşen üretim miktarına bölünerek dolaylı istihdam katkısına ulaşılmaktadır. Buna göre diğer bütçe harcamalarının dolaylı istihdam katkısı, 735,8 kişidir.

Öğrenci harcamaları da Sivas ekonomisinin istihdamına dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. Öğrencilerin Sivas'ta yapmış olduğu toplam harcama tutarı 6.974.417.687.010 TL' olarak hesaplanmıştır. Demek ki Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin bu dönemde Sivas ekonomisine yapmış oldukları toplam dolaylı gelir katkısı rakamının, bir kişinin hizmet üretimine bölündüğünde, öğrencilerin yapmış

olduğu dolaylı istihdam katkısı 1800,3 kişi olarak hesaplanmaktadır. Bu dönemde öğrencilerin dolaylı olarak, 1800 kişinin istihdam edilmesini olanaklı kıldığı söylenebilir.

Tıp Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi tarafından gerçekleştirilen harcamalar ile oluşan dolaylı istihdam katkısını bulabilmek için, 1998 yılı harcama tutarı olan 1.001.700.000.000 TL'yi, bir kişinin hizmet sektöründe istihdam edilebilmesi için yapılması gereken harcama miktarı olan 3.874.118.655 TL'ye bölerek, döner sermaye harcamalarının Sivas'ın istihdamına yaptığı dolaylı katkıyı hesaplamak mümkündür. Bu şekilde diğer döner sermaye harcamalarının, istihdamda 258,6 kişilik dolaylı bir artışa yol açtığı söylenebilir.

C. TOPLAM KATKI

Tablo 9'da Cumhuriyet Üniversitesi'nin dolaylı gelir ve dolaylı istihdam katkısı toplu halde görülmektedir. Buna göre, Cumhuriyet Üniversitesi'nin dolaylı gelir katkısı toplamı, 10.826.553.636.510 TL'dir. Dolaylı istihdam katkısı ise, 2.795 kişidir. Demek ki üniversite, Sivas ekonomisine 11 trilyon TL'ye yakın dolaylı gelir ve 3 bine yakın kişiye ise Sivas ekonomisinde dolaylı istihdam imkanı sağlamıştır.

Tablo 9 : Cumhuriyet Üniversitesi'nin Yerel Ekonomi Üzerindeki Dolaylı Gelir ve Dolaylı İstihdam Katkısı (1998)

Harcama Türleri	Dolaylı Gelir Katkısı	Dolaylı İstihdam Katkısı
Bütçe Harcamaları	2.850.435.949.500	735,8
Öğrenci Harcamaları	6.974.417.687.010	1800,3
Döner Sermaye Harcamaları	1.001.700.000.000	258,6
Toplam	10.826.553.636.510	2794,7

Tablo 10'da ise Cumhuriyet Üniversitesi'nin yerel ekonomi üzerindeki toplam istihdam ve toplam gelir katkısı görülmektedir. 1998 yılında toplam istihdam katkısı, 5965 kişidir. Direkt ve dolaylı gelir katkısının toplamından oluşan toplam gelir katkısı ise, 15.411.245.859.510 TL'dir. Demek ki Cumhuriyet Üniversitesi 1998 yılında 6 bine yakın kişiye istihdam sağlarken, Sivas ekonomisine 15 trilyon TL'den fazla gelir sağlamıştır.

Tablo 10 : Cumhuriyet Üniversitesinin Yerel Ekonomi Üzerindeki Toplam İstihdam ve Toplam Gelir Katkısı (1998)

Direkt İstihdam Katkısı	2170,0	Direkt Gelir Katkısı	4.584.692.223.000
Dolaylı İstihdam Katkısı	2794,7	Dolaylı Gelir Katkısı	10.826.553.636.510
Toplam İstihdam Katkısı	4964,7	Toplam Gelir Katkısı	15.411.245.859.510

1998 yılında Türkiye istihdamı, 21.084.000 kişidir (Maliye Bakanlığı, 1999 Yıllık Ekonomik Rapor: 71). Sivas ekonomisi istihdamı, 320.956 kişidir (D.İ.E., Ocak 1999: 21). Cumhuriyet Üniversitesi'nin toplam istihdam katkısı ise, 4.965 kişidir. Buna göre Üniversite'nin toplam istihdam katkısının, Türkiye'deki payı %0,02, Sivas'taki payı % 1.6'dır. 1998 yılı cari alıcı fiyatlarıyla gayri safi milli hasıla 53.012.781 milyar TL'dir (Maliye Bakanlığı, 1999 Yıllık Ekonomik Rapor: 19). Cumhuriyet Üniversitesi'nin direkt ve dolaylı toplam gelir katkısı bakımından, Türkiye gayri safi milli hasılasındaki payı %0,03'tür. Sivas ekonomisi için 1998 yılı, gayri safi yurtiçi hasıla rakamları henüz yayınlamadığı için, Türkiye'nin cari fiyatlarla %55.2 olan GSYİH artış hızının (D.P.T., 2000, 11), Sivas için de geçerli olduğu varsayılarak, Sivas'ın GSYİH'si tahmin edilmiştir. Bu projeksiyona göre, Sivas'ın 1998 GSYİH'si 37.713.468 Milyon TL'dir. Cumhuriyet Üniversitesi'nin direkt ve dolaylı gelir toplamının Sivas'ın GSYİH'si içindeki payı ise, %41 olarak hesaplanmıştır. Demek ki Sivas Ekonomisi'nde üretimin yarısına yakın bölümü Üniversite'nin talebi sayesinde olmaktadır.

Atik'in Erciyes Üniversitesi için yaptığı çalışmaya göre, 1997 yılında Erciyes Üniversitesi'nin direkt gelir katkısı 3.644.921.365.000 TL, direkt istihdam katkısı 2313 kişidir (Atik, 1999: 102-103). Dolaylı istihdam katkısı ise, 5362 iken, dolaylı gelir katkısı 11.688.293.614.000 TL'dir (Atik, 1999: 108). Buradan aynı bölgede bulunan daha sonra kurulan, Erciyes Üniversitesi'nin doğrudan ve dolaylı istihdam ve gelir yaratma açısından Cumhuriyet Üniversitesi'ne göre daha iyi durumda olduğu söylenebilir.

V. SONUÇ

Üniversitelerin yerel ekonomiyi çeşitli şekillerde katkı sağlamaları mümkündür. Bu çalışmada Cumhuriyet Üniversitesi'nin Sivas ekonomisine gelir ve istihdam katkıları, dolaylı ve direkt katkılar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Uyarılmış katkılar ise veri yetersizliği sebebiyle incelenememiştir. Bu etkiler 1998 yılı verileri kullanılarak ve statik olarak hesaplanmıştır. Dinamik etkiler ihmal edilmiştir.

Üniversite ile ilgili verilerin birçoğu ilgili üniversite birimi kayıtlarından alınmıştır. Öğrenci harcamaları ile ilgili veriler ise öğrencilere uygulanan anket sonuçlarının değerlendirilmesi ile elde edilmiştir.

Buna göre Cumhuriyet Üniversitesi 1998-1999 öğretim yılında 2170 kişiye direkt istihdam; 4,6 trilyon direkt gelir sağlamıştır. 1998 yılında 2795 kişiye dolaylı gelir sağlamıştır. Bu dönemde toplam olarak 4965 kişiye istihdam sağlarken 15.4 trilyon TL Sivas ekonomisine gelir sağlamıştır.

Dolaylı ve doğrudan katkılarına göre, ya direkt olarak istihdam ve gelir artışına yol açmış ya da harcamaları ile dolaylı olarak gelir ve istihdam artışına sebep olmuştur. Cumhuriyet Üniversitesi'nin toplam gelir ve istihdam katkısı ile oluşturduğu gelir ve istihdamın, Türkiye gelir ve istihdamındaki payı oldukça düşüktür. Nitekim, gayri safi milli hasıla içindeki Cumhuriyet Üniversitesi'nin payı, %0,03'tür. Türkiye'nin istihdamı içindeki payı ise, %0,02'dir. Ancak, Cumhuriyet Üniversitesinin Sivas ekonomisindeki payı açısından Phelps'in iddiasını doğrular niteliktedir. Si-

vas'ın GSYİH'si içinde üniversitenin payı %41, toplam istihdam payı ise %1.6'dır. Üniversite bölge geliri üzerinde yüksek derecede pozitif etki yaparken, bölge istihdamı üzerinde daha zayıf pozitif etki yapmaktadır. Gelişmekte olan ülkede, üniversitenin varlığı önemli ölçüde ekonomik fayda sağlayabilmektedir.

Aynı bölgede bulunmaları ve yakın olmaları sebebiyle, Erciyes Üniversitesi ile karşılaştırıldığında, Erciyes Üniversitesi'nin Cumhuriyet Üniversitesi'nden sonra kurulmuş olmasına rağmen Cumhuriyet Üniversitesi'nden daha fazla gelir ve istihdam yaratarak, yerel ekonomiye daha fazla katkı sağladığı sonucuna varılabilir. Ancak yine de, içinde buldukları ekonomiler açısından değerlendirildiğinde, Cumhuriyet Üniversitesi'nin ekonomiye katkısının küçümsenemeyecek düzeyde olduğu ve Üniversite'nin gelişmesiyle birlikte bu katkının artarak devam edeceği beklenebilir.

KAYNAKLAR

- Alkin, Erdoğan, **Gelir ve Büyüme Teorisi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Atik, Hayriye, "Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama" **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, IISN: 1301-3688, Sayı: 15, Kayseri, 1999, ss. 99-109.
- Cumhuriyet Üniversitesi 1999 Yılı Bütçe Teklifi**, 1999.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Bütçe Dairesi Başkanlığı Kayıtları.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Kayıtları.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Kayıtları.
- Cumhuriyet Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı Kayıtları.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kayıtları.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, **Öğrencilerin Üniversiteye Bakışı ve Beklentileri**, Yayın No:12, 1998, Sivas.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı Kayıtları.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Kayıtları.
- Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi Hastanesi Döner Sermaye İşletmesi Kayıtları.
- D.İ.E., **1997 Genel Nüfus Tesbiti, İdari Bölünüş**, Ankara, 30.11.1997.
- D.İ.E., **Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Sivas**, ISSN 975-2123-6, Yayın No: 2205, Ankara, Ocak 1999.
- D.İ.E., **İllere Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Türkiye, 1997**, ISSN 1332-1745, Yayın No: 2276, Ankara, Ağustos 1999.
- D.İ.E., **İstatistiklerle Türkiye 1999**, ISSN 1300-4328 Yayın No: 2295, Ankara, Ocak 2000.
- D.P.T., **Temel Ekonomik Göstergeler**, ISSN 1301-0824, Ankara, Ocak 2000.
- Dinler, Zeynel, **Bölgesel İktisat**, Uludağ Üniversitesi Yayınları, İkinci Baskı, Yayın No: 3-049-0133, Bursa, 1986.
- Dura, Cihan, "Üniversite Sanayi İşbirliği Üzerine Bir Deneme", **Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Haziran-Aralık 1994, ISSN 0378-2921, Cilt:49, No:3-4, Ankara, 1995.
- Eckstein, Zvi and Itzhak Zilcha, "The Effects of Compulsory Schooling on Growth, Income Distribution and Welfare", **Journal of Public Economics**, No: 54, North Holland, 1994, pp. 339-359.
- Esen, Adem, "Sivas Hakkında Genel Ekonomik Bilgiler" Adem Esen (Ed.), **Sivas Ekonomisi**, Sivas Belediyesi Kültür Yayınları, Sivas, 1999, ss. 5-21,

- Maliye Bakanlığı, **1998 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi**, Ankara, Ekim 1997.
- Maliye Bakanlığı, **1999 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi**, Ankara, Ekim 1998.
- Maliye Bakanlığı, **2000 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi**, Ankara, Ekim 1999.
- Maliye Bakanlığı, **1999 Yıllık Ekonomik Rapor**, Ankara, 1999.
- Martin, Femand, "The Economic Impact of Canadian University R&D", **The Economic Policy**, Vol: 27, Issue: 7, November 1998, pp. 677-687.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim, Genel Müdürlüğü, **Cumhuriyetin 75. Yılında Yükseköğretim**, Ankara, 29 Ekim 1998.
- 13 Ağustos 1998 tarih ve 23.432 sayılı "1998-99 Öğretim Yılında Yükseköğretim Kurumlarında Cari Hizmet Maliyetlerine Öğrenci Katkısı Olarak Alınacak Katkı Payları İle İkinci Öğretim Ücretlerinin Tesbitine Dair Esaslar", **Resmi Gazete**, Madde: 11 ve 24.
- Phelps, Richard P., "The Effect of University Host Community Size on State Growth" **Economic of Education Review**, Vol: 17, Issue: 2, 01 April 1998, pp. 149-158.
- Sivas İl Özel İdaresi, **Cumhuriyetimizin 75. Yılında Sivas**, Sivas, Aralık, 1998.
- Savaş, Vural, **Kalkınma Ekonomisi**, 4. Baskı, Yayın No: 85, İktisat Dizisi:8, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1986.
- Tunç, Mehtap, "Türkiye'de Eğitimin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi", **Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: II, No: 0.22.BY.93.023.125, İzmir, 1993, ss.1-32.